

Olidam

De havezate Olidam lag in het kerspel Goor en behoorde later, na 1818, tot de gemeente Markelo; sedert 1937 ligt het huisperceel in de gemeente Goor. Het lag ten zuiden van de stad Goor, naderhand tussen de in 1865 geopende spoorlijn van Zutphen naar Enschede en het tussen 1930 en 1936 aangelegde Twenthekanaal, ten westen van de weg van Goor naar Diepenheim. Tegenwoordig is de voormalige huisplaats opgenomen in het park van de uitbreidingswijk Kevelhammerhoek bij Goor. In 1965 en 1966 zijn er opgravingen gedaan op de plaats waar men de oude huisplaats van Olidam vermoedde. Aangetroffen werd een 'burchtheuvel' van 18 x 14,5 m, die op het hoogste punt ruim 1,6 m boven de water spiegel (zomerstand) van de gracht uitstak. Daar trof men de fundamenten aan van een rechthoekig 'woonhuis', buitenmuurs 10,5 m lang en 7 m breed, waarvan de muren ongeveer 50 à 60 cm dik waren. Vermoed wordt, dat het gebouw uit vakwerk bestond, gezien de aard van de fundering, die uit grote zwerfstenen op de hoeken en kleinere ertussen bestond². Het water van de rondom de 'burcht' gelegen gracht werd gevoerd door de Poolbeek. Denkbaar was dit de plaats van de spieker van een dienstman uit Goor, vanouds genoemd Olidam. Tegenwoordig is deze heuvel weer in zicht gebracht en omgeven door water. Het vormt een fraai sluitstuk van het park, dat tegen het Twenthekanaal is gesitueerd.

Of dit daadwerkelijk de oude huisplaats van Olidam is geweest, is onduidelijk. In 1841 werd de plaats van de boerderij 'Pool' als zodanig aangewezen³. De naam verwijst natuurlijk naar 'pol', hetgeen duidt op een versterkte verhoging. Deze boerderij stond in vroeger tijd ook bekend als Olidam. Bij de aanleg van het Twenthekanaal is het erf - dat vlak bij de brug aan de noordzijde van het kanaal stond - gedeeltelijk verdwenen en nadat de boerderij in 1945 afbrandde is het terrein geheel vergraven.

De latere havezate Olidam was een leengoed van de bisschop van Utrecht en naderhand van de provincie Overijssel. Omstreeks 1380 behoorde het toe aan Geert van Bevervoorde⁴. Tezelfder tijd was Roelof (I) van Hoevel met het goed beleend⁵ en tevens met de erven Dam en Brommeldam, die eveneens in het kerspel Goor waren gelegen⁶. Dat zowel Van Bevervoorde als Van Hoevel tegelijk met Olidam werden beleend, komt waarschijnlijk voort uit het feit, dat Van Bevervoorde het goed Olidam in achterleen uitgaaf aan Van Hoevel. Uit een omstreeks 1320 te dateren lijst van leengoederen van Roelof van Bevervoorde te Rijssen⁷ blijkt, dat Olidam in achterleen werd gehouden door Berend van Hoevel: 'Item Berent van Hovele holt van uns dat hoes ten Olidamme; Olidamme unde neghen molderen roghen ut den hove to Bentlo unde drie smale tenden, de Hacken tohoret, de ook gheleghen synt to Bentlo'. Niet onmogelijk is, dat Berend van Hoevel met een dochter van Roelof van Bevervoorde was gehuwd en Olidam tot de bruidsgoederen behoorde. Dat de Van Hoevels ook feitelijk over het goed beschikten, is op te maken uit het feit, dat in 1347 Berend van Hoevel een zekere Johannes de Olinckdam uit de horigheid vrij liet⁵. Diens zoon Roelof van Hoevel, waarschijnlijk vernoemd naar Roelof van Bevervoorde, huwde in 1352 met Hille Boyo, dochter van Engelbert Boyo⁹. Roelof (I) zal omstreeks 1409 zijn overleden, want omstreeks dat jaar werd hij door zijn gelijknamige zoon in zijn leenbezit opgevolgd. Roelof (II) van Hoevel, evenals zijn opvolgers in het bezit van Olidam, woonden vrijwel zeker tot ver in de zestiende eeuw binnen de stad Goor, waarschijnlijk op het Schild. Immers als borgmannen waren zij min of meer verplicht nabij het kasteel van Goor te wonen. De erven en goederen die zij in leen hielden als een borgleen, gaven hun de status van borgman én dienden, als agrarisch bedrijf, tevens voor hun onderhoud. Roelof (II) van Hoevel huwde met Agatha [van Eerde]. De uit dit huwelijk stammende Roelof (III) van Hoevel volgde zijn vader op in 1450 na diens overlijden. De bisschop beleende in 1478 Willem van Hoevel na de dood van zijn vader met een uitgebreid leencomplex, waaronder ook de Dam en de Brommeldam, eveneens in het kerspel Goor gelegen⁰. Zijn moeder was Lutgert Sticke, een dochter van Arnold Sticke en Lutgert Gogreve. Het was deze Willem van Hoevel, die als eerste van de Van Hoevels als riddermatige op de landdagen verscheen. In 1511 bezocht hij de Overijsselse statenvergadering te Deventer en verder alleen nog die in 1513. Hij deed dit niet als bezitter van Olidam, maar als toekomstige eigenaar van het huis Scherpenzeel bij Goor, waarop hij via zijn vrouw Pelgrima ten Thye rechten had verkregen. Pelgrima was een dochter van Berend ten Thye en N.N. van Eyll. Uit dit huwelijk stamden in ieder geval twee kinderen: Roelof (IV), die de Van Hoevelse leengoederen zou erven, en Anna, die door haar huwelijk met Wolter van Coeverden het huis Scherpenzeel aan dat geslacht bracht. Tenslotte zou er nog een zoon Hendrik van Hoevel zijn, die in 1564 werd genoemd als commandeur van Malta. Roelof (IV) van Hoevel stierf in 1574, waarna zijn zoon Roelof (V) met zijn goederen werd beleend.

Een zuster van Willem van Hoevel was Anna van Hoevel. Zij was gehuwd met Geert van Wolde genaamd Peckedam. Het ligt voor de hand, dat zij bij haar huwelijk ondermeer Olidam ten huwelijk meekreeg, omdat later haar nakomelingen in het bezit van dat goed waren. Nadat Roelof (V) van Hoevel eigenaar van de Van Hoevelse leengoederen was geworden en zich waarschijnlijk op het goed Dam een 'adelick huiss' had doen bouwen¹¹, kon hij overgaan tot de belening van zijn achterleenenmannen, waartoe hij een register aanlegde¹². Daaruit blijkt, dat Olidam in achterleen werd uitgegeven. Met een gedeelte van Olidam was toen beleend Christoffel Splinter, één van de kinderen van Wolter Splinter en N.N. van Wolde genaamd Peckedam en een kleinzoon van de eerder genoemde Anna van Hoevel. Het is deze Christoffel Splinter geweest, die Olidam heeft laten bouwen. Als riddermatige verscheen hij in 1548 op de landdag en daarna nog verschillende malen tot 1576. Hij moest het bezit van Olidam evenwel delen met zijn broers Johan en Hendrik en zijn zuster Agatha, waarover onenigheid ontstond¹³. In de moeilijke tijden aan het begin van de Opstand leed het stadje Goor aanzienlijk en ook Olidam zal daaraan niet zijn ontkomen. Door hen werd Olidam in 1602 nog steeds ongescheiden bezeten⁴. Het goed stond toen bekend als het erve van Eske ten Pol, hetgeen er waarschijnlijk op duidt dat het 'huiss' niet meer aanwezig was.

Een ander gedeelte, waarschijnlijk een vierde, van Olidam behoorde toe aan Agatha van Wolde genaamd Peckedam, een dochter van Anna van Hoevel en Geert van Wolde genaamd Peckedam, die gehuwd was met Reiner van Wytenhorst. Na haar dood kwam dit gedeelte aan de erfgenamen van haar zuster, de vrouw van Wolter Splinter.

Dat nadien het goed niet meer van belang was voor de familie Van Hoevel, bewijst het feit, dat in 1603 nog eens Roelof (V) van Hoevel werd gesommeerd om zich te laten belenen en dat na diens overlijden de leenhorigheid van Olidam, den Dam en Brommeldam in 1628 werd overgebracht naar Westervliet te Stokkum. De leenkamer, waaraan Olidam onderhorig was, werd nu gehecht aan de havezate Nijenhuis onder Diepenheim. De aanspraken van Christoffel Splinter vererfden op zijn zoon Wolter, die in 1601 met zijn aandeel in 'erve unde havezaete de Olydam' beleend werd. Hij verkocht dit gedeelte in 1616 aan Folkert van Fritema, die vanwege de Oostenrijkse aartshertog drost van Coevorden was en tevens, namens zijn vrouw Catharina Splinter, de havezate Oldenhof bij Markelo bezat. In datzelfde jaar wist Van Fritema ook andere aandelen in Olidam te verwerven.

Tenslotte huwde Catharina Splinter met Arnold van Boymer, ridder der Sint Jacobsorde, keizerlijk hofraad en kamerheer. Dit echtpaar kocht omstreeks 1638 het huis en heerlijkheid Rimhurg bij Aken, maar resideerde voornamelijk in het stift Osnabrück. Met haar verwanten, de afstammelingen van haar oud-tante Agarha Splinter, kwam zij in 1636 tot een vergelijk over de eigendomsverhoudingen van het zeer versplinterd bezit¹⁵. Een van hen, Johanna de Rode van Heeckeren, weduwe van de Bornse richter Herman Rammelman, verkocht daarop haar aandeel in 1637 aan Johan Ripperda tot Weldam. Toen Catharina Splinter weduwe was geworden, begon zij haar goederenbezit in Overijssel af te stoten. In 1647 verkocht zij eerst de haar toebehorende havezate Oldenhof. En een jaar later, in 1648, verkocht zij aan Johan Ripperda de nog resterende aandelen die zij in Olidam bezat. Olidam en de bijbehorende goederen werden gevoegd bij die van de havezate Weldam en vormen sindsdien een onderdeel van dat landgoed. Van het huis was al niets meer over; het erve bezat in 1675 slechts één vuurstede¹⁶. Het erve werd door de rentmeesters van Weldam verpacht en in 1748 werd het bewoond door Berend [ten Olidam], zijn vrouw Aaltje, hun vier kinderen, een knecht en een meid, alsmede een kostganger¹⁷.

De nieuwe eigenaar van Olidam en ook diens opvolgers bleven zich 'heer van Olidam' noemen, hoewel van het aan deze havezate verbonden recht van verschrijving in de Ridderschap geen gebruik meer werd gemaakt.

Bron: De havezaten in Twente en hun bewoners
A.J. Gevers en A.J. Mensema – 1995